

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2010

Názov eseje:

Spoločensko ekonomická transformácia podniku

Meno: Bc. Pavol Maciak

Dátum: 26.10.2010

Esej pojednáva o vplyve politického zriadenia krajiny na spôsob spoločensko-ekonomického myslenia jej jednotlivcov. Svojím predmetom záujmu sa vracia do minulosti, do čias socializmu na Slovensku. Rozoberá problém stagnácie určitej časti spoločnosti predovšetkým po skončení tohto politického obdobia na Slovensku s jej negatívnym dopadom na konkrétnu ekonomiku podniku. Tento fakt sa neskôr v eseji budem snažiť znázorniť a priblížiť aj na konkrétnom prípade transformácie podniku.

Socializmus, politický systém o ktorom je reč, „zabezpečoval istoty“, o ktoré sa po jeho skončení odrazu bolo treba starať individuálne a veľmi aktívne a to tak z pohľadu jednotlivca, ako aj z pohľadu fungovania podniku. Keďže sa zameriavame teraz hlavne na ekonomické otázky, tak jednou zo „socialistických istôt“ bola aj povinnosť práce, ktorá garantovala pravidelný mesačný príjem. Ak ste boli pracujúci, a pracujúci bol každý, mali ste istotu určitého životného štandardu. Už aj preto, že pohyb cien bol relatívne nulový. Nešlo ani tak o to čo robíte a či táto vaša konkrétna práca je skutočne ekonomicky výhodná, efektívna a pre spoločnosť a jej fungovanie zmysluplná. Nikoho bližšie nezaujímalo, či výsledok práce je skutočne aj predajný, alebo iba zaberá miesto v obrovských skladoch. Socializmus odmeňoval pridelenú prácu bez skúmania jej dopadov. Pre jednotlivca bolo oveľa dôležitejšie to, ako využíval čas až „po“ návrate z práce, prípadne kde zoženie to, čo štandardne v obchodoch nebolo.

Je spravodlivé a malo by byť aj samozrejmé, že pracovník dostáva za vykonanú prácu primeranú odmenu. Ale za akú prácu? Ak je práca činnosťou pre druhého, ako sa to uvádza v sociálnom učení cirkvi, a výsledok mojej práce nie je žiadaný a nikto ho nepotrebuje, potom je moja práca zbytočná – aká je to práca? A aká má byť odmena?

Doba, kedy všetko patrilo všetkým, ale nikto nemal nič, je už dávno za nami, no jej určité stopy pretrvávajú v spoločnosti aj dnes. Stereotypy sa z hlavy dostávajú len ťažko. A predovšetkým určitý nezáujem o to, ako veci ďalej fungujú a tiež pocit, že fungujú aj bez pričinenia jednotlivca.

Z tohto pohľadu zmena režimu priniesla výraznú zmenu hodnoty a významu práce. Zmenili sa „dôvody“ odmeňovania za prácu. Odrazu bola súčasťou práce trhová hodnota jej výsledku. Ak ostaneme len v spoločensko-ekonomickej oblasti, zistíme, že princíp samozrejme odmeňovania, postrádajúci akékoľvek analyzovanie zmysluplnosti odmeňovanej práce, nemotivuje zamestnancov. Naopak, vedie k nezodpovednému správaniu sa jednotlivca, jeho nezáujmu, pasivite a uspokojeniu sa so sebou samým. Jednotlivec nenapreduje, nemá záujem sa vzdelávať, dokonca spôsobuje ekonomické problémy. V novej trhovej ekonomike sa každý musí spolupodieľať na fungovaní, je v pracovnom procese

dôležitý, prestáva byť anonymný, nemôže byť neproduktívny. Nový spoločensko-politický systém, práca a od nej závislá odmena si totiž vyžaduje predovšetkým efektívnosť.

Mnohé podniky z predošlého režimu, vtedajšie družstvá, výrobné továrne či spoločnosti pre ich vysokú neefektívnosť zanikli, mnohé boli zrušené, v ďalších sa prepúšťalo a len tie „najšťastnejšie“ prešli na dlhú cestu transformácie. Išlo ale o zdĺhavý a manažérsky komplikovaný prechod do niektorej konkrétnej formy z mnohotvárných podôb trhovej ekonomiky: akciové spoločnosti, „eseročky“, neziskové organizácie, súkromné firmy. Transformácia organizácie znamená v prvom rade zvýšenie celkovej efektivity firmy so zreteľom na jej hlavný predmet činnosti a prevzatie plnej zodpovednosti za jej existenciu na trhu. Predtým si všetci robili, takpovediac, ako sa im páčilo a popri svojej práci vyrobili napríklad aj niekoľko miliónový dlh, no vedeli, že sa im nič nestane, veď boli „šťatni“. Ak aj vznikol dlh, magicky, akoby sa nič nedialo a nikoho sa to nedotýkalo, sa vynuloval a šlo sa opäť od nuly. Pre trhové hospodárstvo však takýto spôsob „zmysluplného“ hospodárenia môže znamenať okamžité „vypísanie“, poslanie podniku do konkurzu, likvidáciu spoločnosti. Zrazu tu nikto nič negarantuje, ani len holú existenciu a nie to ešte fakt, že bude zamestnávateľ samozrejme vyplácať mzdy svojim zamestnancom. Odrazu sú všetci na jednom spoločnom kolotoči spoluzodpovední za to, akou rýchlosťou a akým smerom sa krúčia – aký je ich hospodársky výsledok.

Teória transformácie typicky socialistického podniku, napríklad na dobre fungujúcu neziskovú organizáciu, prostredníctvom zvýšenia efektívnosti je jednoduchá ale prakticky veľmi náročná a zdĺhavá. Naopak, proces zvýšenia efektívnosti podniku musí byť veľmi pružný a cieľavedomý, nakoľko je to hra s časom, hra o miesto na trhu.

Ako však v tomto procese zistiť, ktorá sféra podniku funguje správne, kde sú potrebné len jemné korekcie, čo sa ešte dá a čo je potrebné zrušiť. Či je nevyhnutné prepúšťať alebo zamestnancov udržať alebo naopak zamestnať iných?

V transformačnom procese existuje rada spôsobov, ako zistiť, ktorý článok zariadenia vrátane zamestnancov funguje efektívne, a ktorý je nefunkčný. Napríklad v zariadení poskytujúcom služby zákazníkom sa dá začať s dotazníkom o spokojnosti klientov. Ten potom môže viesť na cestu rozširovania servisu a služieb, zavádzania rôznych akcií alebo výhod pre konkrétne cieľové skupiny, sezónne úpravy služieb alebo iné zatriktívnenie ponuky. V tomto procese má nezanedbateľné miesto transparentnosť v poskytovaní akýchkoľvek služieb, ale aj efektívna nevtieravá reklama, redizajn loga, reprezentačných priestorov ale aj personálu a podobne... Dôležitým faktorom je aj všeobecný kontrolný systém, počnúc od dochádzky zamestnancov na pracovisko cez rovnoprávnosť v ich

odmeňovaní, nastavenie nového motivačného systému odmeňovania podľa výkonov, bonusy pre zamestnancov, rôzne príspevky k mzdovej zložke odmeny a podobne.

Po vykonaní týchto aktivít je potrebné analyzovať výstup, dostať sa k výsledkom a dopadom zrealizovaných krokov a riešení - spoznať smerovanie podniku.

Ucelený obraz o fungovaní organizácie podáva účtovná závierka za kalendárny rok. Nemusí byť ale reálnym obrazom perspektívnej situácie podniku, ktorý sa už, vďaka naštartovaným opatreniam, môže uberať správnym smerom, aj keď ekonomické ukazovatele sú ešte záporné. Napredujete!

Na zobrazenie reálneho stavu podniku existuje ešte rada ďalších finančných analýz, ktoré sú práve v tomto kroku veľmi nápomocné. Sú jedným zo základných nástrojov pri hodnotení jeho vývoja. Ich úlohou je permanentné vyhodnocovanie ekonomickej situácie podniku, ktorá je výsledkom pôsobenia ekonomických aj neekonomických faktorov. Finančná analýza slúži k odhaľovaniu súčasného aj budúceho vývoja jednotlivých ekonomických veličín, budúcich trendov a vytvorenie základne pre operatívne a strategické rozhodovania manažmentu podniku.¹

Finančná analýza je jedným z najdôležitejších nástrojov finančného riadenia. Jej zmyslom je zhodnotenie finančného hospodárenia. Predstavuje systematický rozbor získaných dát, ktoré sú obsiahnuté predovšetkým v účtovných výkazoch. Finančné analýzy v sebe zahŕňajú hodnotenie firemnej minulosti, súčasnosti a tak isto predpovedanie budúcich finančných podmienok. Existuje veľmi úzka súvislosť medzi finančnou analýzou a účtovníctvom. Účtovníctvo predkladá z pohľadu finančnej analýzy presné hodnoty peňažných údajov, ktoré sa vzťahujú len k jednému časovému úseku a sú viac menej izolované. Aby mohli byť tieto údaje využité pre hodnotenie finančného zdravia podniku, musia byť podrobené finančnej analýze. Vstupné informácie finančnej analýzy by mali byť tak kvalitné, ako aj komplexné. Je potreba podchytiť všetky údaje, ktoré by mohli skresliť výsledky hodnotenia finančného zdravia firmy. Pre finančnú analýzu je zdrojom informácií predovšetkým finančná uzávierka spoločne s prílohou, ktorá bližšie vysvetľuje zmeny vo finančných výkazoch. Výkazy, ktoré tvoria finančnú uzávierku sú súvaha, výkaz ziskov a strát a prehľad o peňažných tokoch (cash flow).²

---

¹ Porov.: Petra Hyblerová, pod vedením: Ing. Hana Mikovcová, Ph.D.: Vysoká škola ekonomická v Praze, Bakalárska práca, 2007

² Petra Hyblerová, pod vedením: Ing. Hana Mikovcová, Ph.D.: Vysoká škola ekonomická v Praze, Bakalárska práca, 2007

Súvaha zachytáva stav majetku a zdroje jeho krytia k určitému časovému okamžiku, spravidla k poslednému dňu kalendárneho roka. Jej položky sú rozdelené na aktíva a pasíva. Výkaz ziskov a strát zachytáva všetky výnosy a náklady podniku za určité obdobie (spravidla za 1 rok) a slúži k zisťovaniu výšky, spôsobu tvorby a zložiek výsledkov hospodárenia. Príloha je poslednou súčasťou účtovnej uzávierky k účtovným výkazom. Jej forma nie je zákonom presne špecifikovaná, ale má za úlohu komentovať, spresniť a doplniť položky súvahy a výkazu ziskov a strát tak, aby užívatelia účtovných výkazov získali čo najvernejší obraz o finančnej situácii firmy. Súčasťou prílohy k účtovným výkazom je aj prehľad o peňažných tokoch. Poskytuje informácie o pohybe peňažných prostriedkov, o ich zmene za účtovnú jednotku a o faktoroch, ktoré tieto zmeny ovplyvnili. Spoločnosti zo zákona auditované sú povinné zostavovať výročnú správu. Tá dokumentuje hospodársku a finančnú situáciu firmy. Obsahuje mnohé informácie z účtovnej uzávierky, ale tiež údaje nad jej rámec – napr. výrok audítora, výklad k uplynulému a predpokladanému vývoji podnikania. Výročná správa sa orientuje aj na budúcnosť. Výročná správa sa širšie venuje podniku ako takému.³

Informácie, ktoré sa týkajú finančného stavu podniku, sú predmetom záujmu mnohých subjektov, prichádzajúcich tak či onak do kontaktu s daným podnikom. Sú to predovšetkým: investori, akcionári, manažéri, dodávatelia, odberatelia, zamestnanci, banky a iní veritelia a tak isto sa z mnohých dôvodov o finančné dáta zaujíma aj štát a jeho orgány.⁴

Voľba metódy finančnej analýzy musí byť uskutočnená s ohľadom na účelnosť, nákladnosť a spoľahlivosť. Finančná analýza v zásade využíva dve skupiny metód, a to metódy elementárne a vyššie. Vyššie metódy nepatria k metódam univerzálnym, pretože ich použitie je závislé na hlbších znalostiach matematickej štatistiky.⁵ Metódy elementárnej analýzy pracujú s ukazovateľmi, ktorými sú buď položky účtovných výkazov a údaje z ďalších zdrojov, alebo čísla z nich odvodené. Vo finančnej analýze zohráva najdôležitejšiu rolu časové hľadisko, preto je dôležité rozlišovanie stavových a tokových veličín. Stavové veličiny sa vzťahujú k určitému časovému okamžiku, tokové veličiny sa vzťahujú k určitému časovému intervalu.⁶

Jednou z veľmi efektívnych finančných analýz je aj takzvaná Altmanova analýza, ktorá na konkrétnych šiestich vybraných ukazovateľoch vie definovať s určitou pravdepodobnosťou

---

³ Kislíngierová Eva a kol.: Manažérske finance. 1. vyd. Praha: C.H.Beck 2004, ISBN 80-7170-8029

⁴ Grünwald, R., Holečková, J.: Finančný analýza a plánování podniku, VŠE 2002, ISBN 80-245-0422-7

⁵ Růčková Petra, Finanční analýza, metody, ukazatele, využitie v praxi. Praha: Grada 2007, ISBN 80-247-1386-1

⁶ Porov.: Petra Hyblerová, pod vedením: Ing. Hana Mikovcová, Ph.D.: Vysoká škola ekonomická v Praze, Bakalárska práca, 2007

stav a smerovanie organizácie a tým prognostikovať aj jej budúcnosť. Porovnaním vybraných období v priebehu niekoľkých rokov môže dokonca veľmi podstatne ovplyvniť snaženie, mentalitu či vytrvalosť aktérov zmien. Po jej aplikovaní je odrazu exaktne vidieť, čo presne vaše zmeny alebo zavedené riešenia v skutočnosti pre chod firmy reálne znamenajú. Prostredníctvom Altmanovej analýzy dostanete jasný obraz o efektívnosti vašich riešení. Ak má tento obraz pozitívny trend a spolupracovníci dostanú túto informáciu, máte spoločne „light“ motív vydržať aj vo finančných suchotách a prípadnom reštrikčnom režime ešte nejaký čas, lebo v reálnom časovom horizonte sa javí pred vami určitá matematická istota lepšej budúcnosti. Samozrejme, že existujú aj iné analýzy, ktoré sú prospešné, avšak neodhalia dostatočne skutočnosť, či vami realizované opatrenia a zmeny organizáciu reálne stavajú na nohy, alebo ďalej ticho potápajú.

Altmanova analýza alebo Altmanov model - identifikátor bankrotu, je bankrotný model, založený na pomerových ukazovateľoch využívaných predovšetkým vo finančnej analýze. Cieľom tohto modelu je vyjadriť finančný stav firmy pomocou jedinej hodnoty, ktorá hodnotí s akou pravdepodobnosťou sa v strednodobom horizonte dostane firma do bankrotného stavu. Tým sa táto hodnota stáva akýmsi indexom dôveryhodnosti - zdravia firmy.⁷

Altmanov model bol publikovaný v roku 1968 profesorom ekonomiky New York University Stern School of Business Edwardom Altmanom. Snaží sa špecifikovať a kvantifikovať premenné, ktoré sú efektívnymi ukazovateľmi a predpovedajú krízu spoločnosti. Altmanov model, inak aj Z-Score model je lineárna diskriminačná analýza, v ktorej sa objektívne porovnáva a počíta 5 finančných pomerov, aby bol dosiahnutý celkový výsledok, ktorý je potom základom pre klasifikáciu firiem do jedného zo skupín a to konkrétne: bankrotujúcich alebo nebankrotujúcich.⁸

Diskriminačná analýza je štatistická technika, používaná k priradeniu pozorovaní do jednej z definovaných skupín, pričom každé pozorovanie patrí práve do jednej skupiny.⁹

Prvým krokom je určiť jednoznačnú klasifikáciu skupín. Skupiny môžu byť dve (prosperujúca a neprosperujúca) alebo aj viac. Cieľom tejto analýzy je nájsť predikčný model,

---

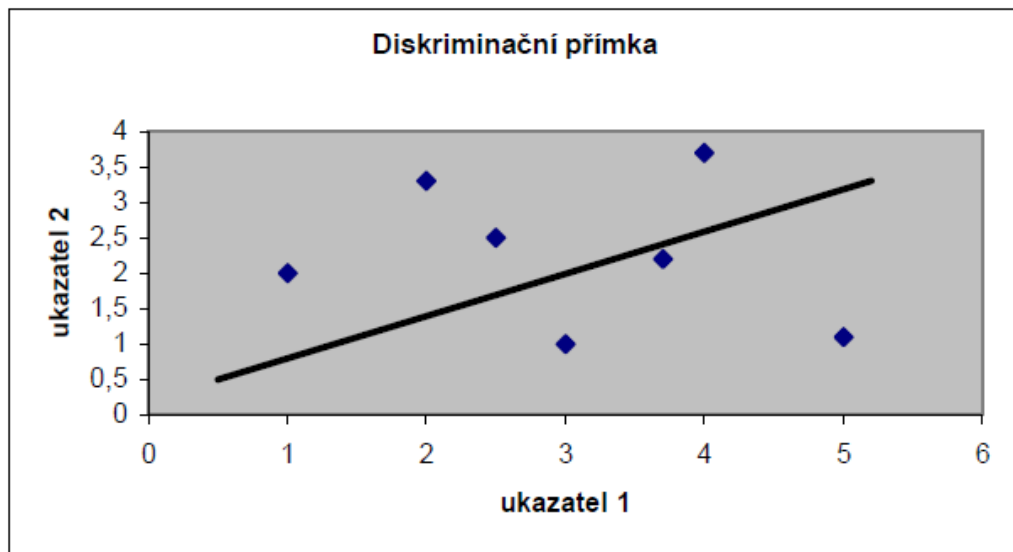
⁷ Helena Wohlmuthová.: Analýza vlastností Altmanova Z-Score, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta aplikovaných vied, Katedra matematiky, Bakalárska práca, 2007

⁸ Porov. Altmanova analýza.: http://cs.wikipedia.org/wiki/Altmanova_anal%C3%BDza

⁹ Helena Wohlmuthová.: Analýza vlastností Altmanova Z-Score, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta aplikovaných vied, Katedra matematiky, Bakalárska práca, 2007

umožňujúci zaradiť pozorovania do jednej zo skupín. Z diskriminačnej analýzy je odvodená lineárna kombinácia charakteristík (finančných pomerov), ktoré čo najviac oddeľujú skupiny. Lineárna kombinácia charakteristík sa nazýva diskriminačná priamka. Spoľahlivosť klasifikácie pozorovania do jednej zo skupín sa posudzuje vzdialenosťou (na normálovej priamke) od diskriminačnej priamky.¹⁰

Čím ďalej je pozorovanie od priamky, tým je zaradenie spoľahlivejšie.

zdroj: Helena Wohlmuthová.: Analýza vlastností Altmanova Z-Score, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta aplikovaných věd, Katedra matematiky, Bakalárska práca, 2007

Ďalším krokom pri Altmanovej analýze je definovanie skupín. Autor zostavil v roku 1968 pôvodný vzor zo 66 firiem, ktoré rozdelil do dvoch skupín.¹¹ V každej skupine bolo 33 firiem. Bankrotná skupina – *Skupina 1* bola tvorená spoločnosťami, ktoré boli zaradené do bankrotnej päťice (*bankruptcy petition*) v „National Bankruptcy Act“ v rokoch 1946 až 1965. Nebankrotná skupina – *Skupina 2* bola zložená z firiem, ktoré mali veľkosť aktív medzi 1milión dolárov a 25miliónov dolárov. Ďalším krokom, po nadeinovaní počiatkových skupín a výbere firiem, bolo vybrať potrebné dáta. Pôvodne bolo definovaných 22 pramenných (ukazovateľov), ktoré boli dôležitými ukazovateľmi problémov.¹²

¹⁰ Helena Wohlmuthová.: Analýza vlastností Altmanova Z-Score, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta aplikovaných věd, Katedra matematiky, Bakalárska práca, 2007

¹¹ Porov. Altmanova analýza.: http://cs.wikipedia.org/wiki/Altmanova_anal%C3%BDza

¹² Helena Wohlmuthová.: Analýza vlastností Altmanova Z-Score, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta aplikovaných věd, Katedra matematiky, Bakalárska práca, 2007

Pre názornosť a lepšie pochopenie využitia finančnej analýzy v reálnom živote prikladám v prílohe konkrétnu Altmanovu analýzu istého zariadenia služieb v Tatrách. Ide o zariadenie, ktoré už niekoľko rokov postupne prechádza opisovanou transformáciou z typicky socialistického zariadenia na dobre fungujúcu neziskovú organizáciu. Prostredie, v ktorom sa firma nachádza, ešte umocnilo všetky negatívne dopady z prechodu od socialistickej k trhovej ekonomike. Pocit určitého vyššieho princípu, ktorý sa zaručene o všetko stará, sa len veľmi ťažko vykoreňuje zo zmýšľania a správania sa zamestnancov, ktorí v tomto duchu „fungovali“ dlhé roky (väčšina zamestnancov pracuje vo firme nepretržite aj viac ako 25 rokov). Je na zručnosti manažmentu, aby dokázal ukázať a vysvetliť zložitú ekonomickú situáciu a následne motivovať zamestnancov k nevyhnutným lepším a efektívnejším výkonom, napriek ich presvedčeniu, že všetko aj tak funguje a nikdy nebola potrebná vyššia iniciatíva z ich strany. Tak prečo zrazu teraz ...? Ak zohľadníme lokalizáciu regiónu, kde neexistuje dostatok relevantnej náhrady (a zamestnanci to dobre vedia), umocňuje to v nich pocit neohrozenosti.

Postoj zamestnancov, poznačených predchádzajúcim stereotypom v prístupe k práci, bol aj jednou z príčin, prečo sa zariadenie ocitlo na pokraji zániku. Napriek rýchlym opatreniam nebola istota, či v tomto bode neboli už neúčinné a kontraproduktívne. Po vypracovaní analýzy za rok 2008 sa spätne urobila tá istá analýza aj za predchádzajúce roky a porovnanie indexov bolo prekvapujúce. Výrazne rozdielne indexy IN s pozitívnym trendom v skúmanom časovom rozpätí stimulovali ďalšie snaženie celého vedenia organizácie a napokon i radových pracovníkov a táto snaha vyústila v roku 2009 do celkového plusového hospodárskeho výsledku! V tomto konkrétnom prípade sa výsledok Altmanovej analýzy stal hnacím motorom činnosti celej organizácie.

Príloha:

Index IN – úprava Altmanovej analýzy.

Ide o finančnú analýzu ex ante, ktorá sa snaží s pomerne vysokou presnosťou predvídať negatívny vývoj (bankrot) spoločnosti. Ide o metódu predikcie finančného zdravia podniku. Finančnú situáciu prognózuje na základe šiestich rozhodujúcich ukazovateľov.

X_1 = celkový majetok / cudzie zdroje

X_2 = EBIT / úroky

EBIT- zisk pred zdanením a úrokmi

X_3 = EBIT / celkový majetok

X_4 = tržby / celkový majetok

X_5 = obežný majetok / krátkodobé záväzky

X_6 = záväzky po lehote splatnosti / tržby

Diskriminačná rovnica má tvar:

$$IN = 0,15 * x_1 + 0,11 * x_2 + 4,61 * x_3 + 0,72 * x_4 + 0,1 * x_5 + 55,89 * x_6$$

Sanatórium Tatranská Kotlina, n.o.				
rok	2005			2008
celkový majetok	146821			158171
cudzie zdroje	23658			19661
EBIT	-674			-2752
úroky	3			211
tržby	44466			48428
obežný majetok	12775			19536
krátkodobé záväzky	12817			8907
záväzky po lehote splatnosti	5670			5278
ukazovateľ x_1	6,205977			8,044911
ukazovateľ x_2	-224,667			-13,0427
ukazovateľ x_3	-0,00459			-0,0174
ukazovateľ x_4	0,302859			0,306175
ukazovateľ x_5	0,996723			2,193331
ukazovateľ x_6	0,127513			0,108987
Celkový index IN	-16,3592			6,222872

Podniku s hodnotou indexu prevyšujúcou 2 je predpovedané výborné finančné zdravie, podnik s hodnotou pod 1 je na pokraji bankrotu, podnik s hodnotou medzi 1 a 2 je v tzv. šedej zóne.

Poznámka:

Model môže byť v podnikovej praxi aplikovateľný len ak poznáme údaje o záväzkoch po lehote splatnosti.¹³

Samozrejme veľmi dôležitú úlohu už pre samotnú existenciu a potom aj pre fungovanie (transformáciu) podniku zohráva typ ekonomiky daného štátu. Existuje niekoľko druhov. Centrálne riadené hospodárstvo, (príkazová ekonomika), kde o rozdeľovaní zdrojov a o ekonomickej aktivite rozhoduje štát. Nástrojom pri tomto riadení je hospodársky plán, podstatou sú centralistické rozhodnutia a prerozdeľuje sa bez ohľadu na efektívnosť v prospech centrom stanovených preferencií. Trhové hospodárstvo, kde nástroje sú dopyt, ponuka a konkurencia. Štát vytvára právny rámec pre jej fungovanie, v ktorom prevažuje súkromné vlastníctvo a o výrobe a investíciách rozhodujú podniky – vyrábajú to, čo im prináša zisk. Výroba je teda odpoveďou na dopyt. Treťou ekonomikou je zmiešané hospodárstvo, ktorej základom je trhový mechanizmus. Prejavujú sa tu aj príkazové prvky a tradície, vysoko rozvinutá špecializácia a zložitá deľba práce.

¹³ Sanatorium tatranská kotlina, finančná analýza firmy, Ekonomické oddelenie firmy

Trhové hospodárstvo je organizácia ekonomiky, kde produkty vyrábajú jednotliví výrobcovia a každý z nich sa špecializuje na výrobu istého výrobku. Na uspokojovanie potrieb je nevyhnutná kúpa a predaj výrobkov na trhu. Medzi výrobou a spotrebu vstupuje výmena, ktorá sa uskutočňuje na trhu. Pre vznik trhového hospodárstva sú nevyhnutné 2 podmienky: deľba práce a existencia samostatných výrobcov. Trh je miesto, kde dochádza k výmene statkov a služieb (ku kúpe a predaju). Typy trhov z územného hľadiska delíme na miestny trh: reprezentuje kúpu a predaj tovarov na určitom mieste a má význam len pre toto miesto. Národný trh, kvalitatívne vyšší stupeň, vzniká spojením niekoľkých miestnych trhov, zahŕňa výmenu medzi niekoľkými miestnymi trhmi a nakoniec svetový trh. Svetový trh predstavuje objem kúpy a predaja tovarov a služieb medzi všetkými krajinami sveta. Nie však každá ekonomika štátu vytvára zdravé prostredie pre neustály rozvoj a fungovanie podniku.

V roku 1920 Mises ukázal, že centrálni plánovači, ktorí nie sú vedení trhovými cenami zdrojov, nebudú schopní racionálne plánovať. Pri výbere nejakého spôsobu výroby v rámci daného projektu nebudú napríklad schopní racionálne vybrať tu produkujúcu metódu, ktorá by bola najekonomickejšia. Socialistickí plánovači nemôžu zaistiť, že vyrobené výrobky sú skutočne tými najžiadanejšími.¹⁴ V socialistickom štáte chýba totiž, okrem iného, potrebná konkurencia, ktorá dáva vznik súťaži v procese načúvanie hluku dopytu a tým zaručuje vysokú mieru záujmu o daný výrobok na trhu. K súťaži sa však dostávame až v trhovej ekonomike. Podnik v trhovej ekonomike, spoločnosti, pre svoje prežitie a existenciu na trhu, musí samozrejme svojou činnosťou neustále odpovedať na základné ekonomické otázky: čo vyrábať, ako vyrábať a pre koho vyrábať. Ide tu tak o výrobky ako aj, v našom prípade, o poskytované služby.

Výrobky a služby v trhovej ekonomike sú výsledkom podnikateľskej aktivity podnikov. Podnikanie u nás definujú dva zo základných zákonov v oblasti hospodárskej činnosti - Obchodný zákonník (zákon č. 513/1991 Zb. v znení neskorších predpisov) a Živnostenský zákon (zákon č. 455/1991 Zb. v znení neskorších predpisov) zhodne ako: "sústavnú legálnu činnosť vykonávanú samostatne podnikateľom pod vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť za účelom dosiahnutia zisku".¹⁵ Ako vyplýva z definície, musia byť pri podnikaní súčasne naplnené nasledujúce znaky:

1. sústavnosť - podnikanie nie je príležitostná činnosť, i keď ide o činnosť samostatnú.
2. samostatnosť - za podnikanie nie je možné považovať činnosť zárobkovú, pri ktorej o spôsobe a rozsahu práce, o čase a mieste výkonu rozhoduje iná osoba.

---

¹⁴ I. Kirzner: Jak fungují trhy, Liberální institut, Centrum liberálních studií, MegaPrint Praha, Praha 1998

¹⁵ Porv.: [http://sk.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivnos%C5%A5_\(pr%C3%A1vo\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivnos%C5%A5_(pr%C3%A1vo))

3. vlastná zodpovednosť - podnikanie je spojené so zodpovednosťou za samostatné rozhodovanie o činnosti podniku, predaj výsledkov jeho činnosti a ďalšie otázky spojené s podnikaním.

4. legálnosť - podnikateľ sa musí správať v rámci legislatívnych platných pravidiel a noriem.¹⁶

To čo je v jednej ekonomike nedostupné, v druhej tvorí jeden z jej základných princípov. Pre teóriu podnikateľského objavovania je konkurencia požadovaná preto, aby vysvetlila dynamický podnikateľský proces.¹⁷ Israel Kirzner v knihe Jak fungují trhy ďalej uvádza, že tam kde nie je podnikateľom umožnený vstup do určitého odvetvia musí dôjsť k paralyzácii procesu objavovania na trhu.

Trhová ekonomika svojou podstatou tak vytvára plodné prostredie pre fungovanie podniku a zaručuje možnosť i úspešnej transformácie podniku zo socialistickou tvárou na dobre fungujúcu napríklad neziskovú organizáciu. Dynamický charakter konkurencie, ktorý je ústredným rysom procesu podnikateľského objavovania, využíva mocné sily, ktoré pôsobia nie len na ceny ale tiež na kvalitu výrobkov, výrobných techník a poskytovaných služieb.¹⁸ Konkurencia v trhovej ekonomike má tak priaznivý vplyv na protimonopolné správanie sa jednotlivcov a firiem a je významným regulátorom cien na trhu. Vstup konkurencie a jej hrozba spôsobuje zníženie cien výrobkov k jej najnižším možným výrobným nákladom.¹⁹

Vzťahom podnikateľ – trh sa zaoberá aj Mises a Hayek. Kým Mises zdôrazňuje úlohu podnikateľov na trhu, Hayek poukazuje na vzájomné učenie sa, ktoré je v tomto procese charakteristické. Podnikateľské objavovanie predstavuje situáciu, keď niekto pozorný objaví niečo, čo bolo doposiaľ prehliadnuté. Základ chovania podnikateľa spočíva v tom, že dokáže pozeráť cez hmlu, ktorú tvorí neistá budúcnosť. A ide o to, čo cez ňu vidí. Pričom je motivovaný možnosťou dosiahnutia prípadného čistého zisku, čo je základom dynamického procesu podnikania.²⁰ Vidina čistého zisku sa tak stáva motívom pre aktívne angažovanie sa v procese riadenia, fungovanie, vyrábania, transformovania výrobkov a služieb. Táto prirodzená motivácia je dôsledkom princípov trhovej ekonomiky a zaručuje relatívne rýchly rast a rozvoj spoločnosti v porovnaní s monopolným fungovaním centrálne riadenej ekonomiky. Človek žijúci a pracujúci v centrálne riadenej ekonomike nie je nijak

---

¹⁶ Prof. Ing. Igor Trávník, DRSC. a kol.: Ekonomika stavebného podnikania, Slovenská technická univerzita v Bratislave, 2.vydanie, 2003

¹⁷ I. Kirzner: Jak fungují trhy, Liberální institut, Centrum liberálních studií, MegaPrint Praha, Praha 1998

¹⁸ Porov.: I. Kirzner: Jak fungují trhy, Liberální institut, Centrum liberálních studií, MegaPrint Praha, Praha 1998

¹⁹ I. Kirzner: Jak fungují trhy, Liberální institut, Centrum liberálních studií, MegaPrint Praha, Praha 1998

²⁰ Porov.: I. Kirzner: Jak fungují trhy, Liberální institut, Centrum liberálních studií, MegaPrint Praha, Praha 1998

motivovaný obetovať sa a vložiť do procesu výroby. Všetko sa deje bez jeho pričinenia, čím sa, ako uvádza aj Michael Novak, potláčal jeho zmysel pre zodpovednosť.

V demokracii a kapitalizme človek musí vedieť niesť riziko, byť zodpovedný, iniciatívny. Vedieť, že to, čo chce dosiahnuť, sa bez jeho pričinenia neudeje. Naučiť sa týmto zručnostiam chce veľké duševné úsilie.²¹

Pre spomínanú firmu, nachádzajúcu sa v trhovej ekonomike, sa Altmanova analýza stala vysoko efektívnym stimulačným prostriedkom a bola schopná pozitívne motivovať zamestnancov i vedenie organizácie na ceste k očakávanej prosperite a stabilite.

Spojenie konkrétnych krokov na zlepšenie kvality, poskytovaného sortimentu a množstva služieb s exaktnými ekonomickými ukazovateľmi, ukázalo už v predstihu dobrý smer a správnu orientáciu úsilia množstva ľudí.

Potvrzuje sa tak, že matematika a správne ekonomické analýzy môžu mať, na podklade trhovej ekonomiky, výrazne motivačný a stimulačný dopad na jednotlivcov i celé kolektívy.

---

²¹ Porov.: Michael Novak, týždenník TREND, Rozhovor v týždenníku TREND 34/2007, Bratislava, dňa 23. 8. 2007.

Literatúra

Altmanova analýza.: http://cs.wikipedia.org/wiki/Altmanova_anal%C3%BDza

Grünwald, R., Holečková, J.: *Finančný analýza a plánování podniku*, VŠE 2002, ISBN 80-245-0422-7

Hyblerová, Petra, Bakalárska práca, 2007, Vysoká škola ekonomická v Praze

Kislingerová Eva a kol.: *Manažérské finance*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck 2004, ISBN 80-7170-8029

Kirzner, Izrael: *Jak fungují trhy*, Liberální institut, Centrum liberálních studií, MegaPrint Praha, Praha 1998

Michael Novak, týždenník TREND, Rozhovor v týždenníku TREND 34/2007, Bratislava, dňa 23. 8. 2007

Růčková Petra, *Finanční analýza, metody, ukazatele, využitie v praxi*. Praha: Grada 2007, ISBN 80-247-1386-1

Sanatorium tatranská kotlina, finančná analýza firmy, Ekonomické oddelenie firmy

[http://sk.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivnos%C5%A5_\(pr%C3%A1vo\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/%C5%BDivnos%C5%A5_(pr%C3%A1vo))

Trávník, Igor a kol.: *Ekonomika stavebného podnikania*, Slovenská technická univerzita v Bratislave, 2.vydanie, 2003

Wohlmuthová, Helena: *Analýza vlastností Altmanova Z-Score*, Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta aplikovaných věd, Katedra matematiky, Bakalárska práca, 2007

V Kodani, dňa 26.10. 2010

Pavol Maciak